

HALK SAğLIğI UZMANLARI DERNEğİ

GÜCÜMÜZ, GEZEENİMİZ

**Bugün yaşıadığımız iklim felaketlerinin hiçbirisi tesadüf değil.
Gezezenimiz alarm veriyor.**

2025 Dünya Günü'nün teması “Gücümüz, Gezezenimiz”. Dünya Günü, çevre bilincini arttırmak ve harekete geçirmek için 1970’te kurulmuş olan bir platformdur. Bu yıl 55’incisi kutlanan günün temasıyla, Dünya’daki herkes, 2030 yılına kadar küresel yenilenebilir enerji üretiminin üç katına çıkartılması hedefi etrafında birleşmeye davet ediliyor. Herkesin, amaçların gerçekleştirilmesi adına yenilenebilir enerji ve çevre konularında bilgi sahibi olması, liderlere yenilenebilir enerjiye geçiş için çağrıda bulunması, bulundukları toplumda çevre temizliği etkinlikleri düzenlemesi, sosyal medyalarında gerçekleştirdikleri çevre dostu eylemleri paylaşması beklenmektedir.

Dünya Günü’nü tetikleyen olay 28 Ocak 1969’da gerçekleşmiştir. Bu tarihte Amerika Birleşik Devletleri’nin (ABD) Kaliforniya eyaletinde kıyıya yaklaşık 12 milyon litrelik petrol dökülmüştür. O güne kadar görülen en büyük çevre felaketlerinden biri olan bu olayda 10 binden fazla canlı hayatını kaybetmiştir. Bu atıklar 300 km² aşan bir alana yayılmıştır. Bu olaydan sonra da birçok çevre felaketi yaşanmış ve yaşanmakta olup gezezenin geleceği ve tüm canlıların yaşamı büyük tehdit altındadır. Sanayileşmenin, kentleşmenin ve kontrolsüz tüketimin artmasıyla doğal kaynaklar tükenme noktasına gelmiş, biyolojik çeşitlilik azalmış ve iklim krizinin etkileri daha da belirgin hale gelmiştir. Ancak bu süreçte olumlu gelişmeler de kaydedilmiştir. İklim krizine karşı küresel çapta verilen en önemli mücadelelerden biri olan Paris İklim Anlaşması da 22 Nisan 2016’da imzalanmıştır.

Günümüzde Dünya Günü, yalnızca ABD sınırlarında kalmamış, küresel bir farkındalık hareketine dönüşmüştür. 1990 yılından sonra uluslararası ölçekte kutlanmaya başlanmıştır. Bugün yaklaşık 200 ülkede milyonlarca insan çevre ve iklim krizi konusunda harekete geçmeye çağrılmaktadır. Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin 7.si “Erişilebilir ve Temiz Enerji”dir. Bu hedef, herkes için karşılanabilir, güvenli, sürdürülebilir ve modern enerjiye erişim sağlanmasını öngörmekte olup Dünya Günü’nün temasıyla da örtüşmektedir. İklim krizi de Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin yeni alanları arasında yer almakta olup 13. Hedef olan “İklim Eylemi”nde iklim değişikliği ve etkileriyle mücadele için acilen eyleme geçmek amaçlanmaktadır.

Yenilenebilir enerji kaynakları arasında sıralanan güneş, rüzgar, jeotermal, hidroelektrik ve gelgit enerjisi tükenmeyen ve çevre dostu enerjilerdir. Bu kaynaklar fosil yakıtlara olan bağımlılığımızı azaltır ve iklim kriziyle mücadelede kritik bir rol oynarlar. Yenilenebilir enerji, son 10 yılda benzeri görülmemiş bir büyüme göstermesine rağmen küresel enerji talebinin artması nedeniyle toplam enerji tüketimindeki payı %17’de sabit kalmıştır. Elektrik enerjisi sektöründe %25’lere çıkan pay, ısıtma ve ulaşım sektöründe çok daha yavaş gelişmiştir. En büyük elektrik erişim açığına sahip olan 20 ülkede şebeke dışı çözümler için ayrılan finansman 2 katına çıkarken, kömürle çalışan elektrik santrallerine yapılan yatırım da 3 katına çıkmıştır. İklim krizi açısından bakıldığında 2024 yılı, 1850’ye kadar uzanan küresel sıcaklık kayıtlarındaki en sıcak yıl olmuştur.

Yaşamımızı sürdürmemizi sağlayan her şey doğadan gelmektedir. Gezezenimiz benzersizdir ve sahip olduğumuz her şeyi içermekle birlikte sonludur.

HALK SAĞLIĞI UZMANLARI DERNEĞİ

Dünyanın yaşayan bir sistem olduğu ve sağlığın nihai belirleyicilerinin Dünya'nın yaşam destek sistemlerinin sağlığına bağlı olduğu giderek daha iyi anlaşılmaktadır. Söz konusu yaşam destek sistemi öğeleri arasında hava, su, besinler, yakıt, çeşitli doğal kaynaklar, arıtma süreçleri, ozon tabakası ve kararlı iklim koşulları yer almaktadır. Bunlara sağlığın ekolojik belirleyicileri adı da verilmektedir.

İnsan sağlığının gezegenimizin sağlığına bağımlı olduğu anlayışı küresel olarak dünyaya, çevreye ve canlılara bakışımızı ve yaklaşımımızı yeniden ele almamızı gerektirmektedir. Gezegen sağlığı olmaksızın sağlıktan bahsedilemez ve sağlık biyopsikososyal/çevresel belirleyicilerinden soyutlanamaz. Öte yandan, bugün, Dünya üzerindeki yaşam da insanoğluna, insanların bireysel, mahalli, toplumsal ve küresel düzeylerde sorumlu, şefkatli, empati sahibi, korumacı davranmasına bağlıdır.

Gezegenimizin sınırlarının insan eliyle aşılması ekosistemlerin bütünlüğü kadar uygarlığımızın geleceğini ve insan sağlığını tehdit etmektedir. Oysa, daha şimdiden ölçülebilen gezegen sınırlarından dördü, yani biyoçeşitlilik, iklim değişikliği, biyojeokimyasal akışlar ve arazi sistemindeki değişiklikler, aşılmış durumdadır. Sınırların aşılmasında birçok faktör rol oynamaktadır. Bunlar arasında, günümüz ekonomik üretim ve tüketim anlayışı başta olmak üzere fosil yakıtlara bağımlılık, biyosferin ve ekosistemlerin tahribi, ormansızlaşma, artan madencilik faaliyetleri, hızlanan şehirleşme, otomobile ve özel araçlara dayalı ulaşım, aşırı tüketim ve israf, hızlı nüfus artışı, artan sosyoekonomik eşitsizlikler, endüstriyel tarım gibi olumsuz gelişmeler yer almaktadır.

Bilim insanları uyarıyor: Dünya eşi benzeri görülmemiş bir sıcaklık artışıyla karşı karşıya. 2024 yılı, sanayi öncesine göre 1.60°C daha sıcak geçti ve ilk kez 1.5°C sınırı aşıldı. 2024 yılında, sera gazı düzeyleri, hava ve deniz yüzeyi sıcaklığı gibi birçok alanda küresel rekorlar kırılmıştır. Bunun sonucu olarak seller, sıcak hava dalgaları ve orman yangınlarının sıklığı artmıştır. Tüm bu değişimler, insan kaynaklı iklim değişikliğinin hızlanan etkilerini vurgulamaktadır.

Sonuç olarak, gezegenimizin geleceği hepimizin ortak sorumluluğudur. Dünya Günü, yalnızca bireysel farkındalığı değil aynı zamanda kolektif bir dönüşümü hatırlatmaktadır. Var olan planlara ve atılan adımlara rağmen iklim kriziyle mücadelenin geldiği nokta yüz güldürmemektedir. Yenilenebilir enerjide de benzer şekilde istenilen hızda bir ilerleme kaydedilmemiştir. Yenilenebilir enerjiye geçişi yalnızca teknik bir dönüşüm değil aynı zamanda toplumsal, kültürel ve ekonomik bir dönüşüm olarak görmek gerekir. Bu dönüşüm sürecinde toplumun her kesiminin katkısı hayati önem taşımaktadır. Gezegenimizin sınırlı kaynaklarını korumayı ve gelecek nesillere yaşanabilir bir dünya bırakmayı bir görev haline getirip bugünden harekete geçmeliyiz. Aynı zamanda "Gücümüz, Gezegenimiz"i sadece bir tema olarak değil ortak bir taahhüt olarak görmeliyiz.

Unutmayalım ki küçük değişimler büyük dönüşümleri başlatır.

Bugün attığımız her adım, yarının dünyasını şekillendirecek.

O hâlde gelin, 'Gücümüz, Gezegenimiz' diyerek hep birlikte harekete geçelim.

HASUDER Çevre Sağlığı Çalışma Grubu tarafından hazırlanmıştır.

HALK SAğLIğI UZMANLARI DERNEğİ

Kaynaklar:

1. Earth Day [İnternet]. [cited 2025 Apr 8]. Earth Day 2025 | Activities & Resources for April 22. Available from: <https://www.earthday.org/earth-day-2025/>
2. Earth Island Journal [İnternet]. [cited 2025 Apr 8]. Latest Santa Barbara Oil Spill Is Reminiscent of 1969 Disaster. Available from: https://www.earthisland.org/journal/index.php/articles/entry/latest_santa_barbara_oil_spill_is_reminiscent_of_1969_disaster/
3. iklim.gov.tr. Paris Anlaşması - İklim Değişikliği Başkanlığı [İnternet]. [cited 2025 Apr 8]. Available from: <https://iklim.gov.tr/paris-anlasmasi-i-34>
4. THE 17 GOALS | Sustainable Development [İnternet]. [cited 2025 Apr 8]. Available from: <https://sdgs.un.org/goals>
5. Nations U. United Nations. United Nations; [cited 2025 Apr 8]. What is renewable energy? Available from: <https://www.un.org/en/climatechange/what-is-renewable-energy>
6. Tracking SDG 7 | Progress Towards Sustainable Energy [İnternet]. [cited 2025 Apr 8]. Available from: <https://trackingsdg7.esmap.org/>
7. Sustainable Energy for All | SEforALL [İnternet]. [cited 2025 Apr 8]. SDG 7.2 - Renewable energy. Available from: <https://www.seforall.org/goal-7-targets/renewable-energy>
8. Sustainable Energy for All | SEforALL [İnternet]. [cited 2025 Apr 8]. Energizing Finance 2018. Available from: <https://www.seforall.org/data-and-evidence/energizing-finance-series/energizing-finance-2018>
9. The 2024 Annual Climate Summary Global Climate Highlights 2024 [İnternet]. [cited 2025 Apr 8]. Available from: <https://datawrapper.dwcdn.net/oiTWA/40/>
10. Canadian Public Health Association. (2015, Mayıs). Global Change and Public Health: Addressing the Ecological Determinants of Health: Discussion paper. https://www.cpha.ca/sites/default/files/assets/policy/edh-discussion_e.pdf
11. O'Neill, D. W., Fanning, A. L., Lamb, W. F., & Steinberger, J. K. (2018). A good life for all within planetary boundaries. Nature Sustainability, 1(2), 88-95. <https://doi.org/10.1038/s41893-018-0021-4>